

Nr 12.

Av herr **Törnkvist m. fl.** *angående bibehållande av en skeppsgossekår.*

Under de senaste årtiondena ha flera kommittéer och utredningar haft i uppdrag att undersöka skeppsgosseinstitutionens ändamålsenlighet. De ha samtliga kommit till den uppfattningen att institutionen är ekonomiskt lämplig och organisatoriskt effektiv. Försvarskommissionen konstaterar också, att »av uttalanden och omdömen, som vid olika tillfällen avgivits av kommittéer och andra sakkunniga, vilka haft till uppgift att utreda och bedöma värdet av skeppsgosseinstitutionen, framgår, att sagda institution överallt erkänts såsom en för flottan nyttig och nödvändig inrättning» samt att den sjömilitära sakkunskapen är praktiskt taget enig beträffande lämpligheten av skeppsgosseinstitutionens bibehållande.

Försvarskommissionen sammanfattar fördelarna med skeppsgossekåren på följande sätt:

»Skeppsgosseinstitutionen bidrager till att i viss mån säkerställa sjömanskårens såväl kvantitativa som kvalitativa rekrytering, då nämligen skeppsgossekårens egen rekrytering visat sig vara relativt oberoende av konjunkturväxlingarna på den allmänna arbetsmarknaden.

Genom skeppsgossarnas utbildning å segelfartyg tillföres flottan väl sjömansutbildat manskap, som i detta hänseende är väsentligt överlägset det kontraktsanställda manskapet.

Skeppsgossarna, av vilka i allmänhet ett flertal har för avsikt att kvarstanna i flottans tjänst, utgöra en god rekryteringskälla för flottans underofficerskår. Av däcksavdelningens underofficerare äro sålunda för närvarande ej mindre än omkring 80 % f. d. skeppsgossar.

Genom att det karlskrivna manskapet i allmänhet kvarstannar längre i tjänst än det kontraktsanställda, lämpa sig de f. d. skeppsgossarna bättre för erhållande av specialutbildning såsom riktare, avståndsobservatörer och eldledningsmän m. m. Staten erhåller sålunda bättre valuta för påkostad specialutbildning — exempelvis ammunitionskostnad för riktartutbildning — då den utbildade under längre tid kan utnyttjas för tjänst inom sitt speciella fack.

I betraktande av de obestridliga fördelar, som skeppsgosseinstitutionen innebär såväl ur tjänste- som ekonomiska synpunkter har kommissionen kommit till den uppfattningen, att nämnda institution alltjämt bör bibehållas inom marinorganisationen. Kommissionen har härvid beaktat jämväl det förhållandet, att segelutbildningen fortfarande, såväl i Sverige som flerstä-

des utomlands, anses såsom den ojämförligt förnämligaste, när det gäller danandet av goda sjömän, — — —»

Kommissionens förslag avsåg en väsentlig rationalisering av den nuvarande skeppsgosseinstitutionen såväl i fråga om utbildning som beträffande kostnader.

Utbildning av skeppsgossar har under senare tider skett såväl i Karlskrona som i Marstrand med karlskrivning till sjömanskåren vid Karlskrona respektive Stockholms örlogsstation. Det manskap, som utgått från skeppsgossekåren i Karlskrona, har, som här nedan närmare skall påvisas, utgjort ett värdefullt tillskott till sjömanskåren därstädes. De i Karlskrona karlskrivna hava nämligen såväl i fråga om tjänsteduglighet som i fråga om uppförande och allmän hållning efter inträdet i sjömanskåren väl uppfyllt de krav, som kunnat ställas på dem. Mindre gynnsamma erfarenheter i här berörda avseenden synas hava gjorts i fråga om de från kåren i Marstrand till Stockholms örlogsstation karlskrivna.

Orsaken till att rekryteringen från Marstrandskåren icke givit tillfredsställande resultat torde i icke ringa mån bero på den isolering, varunder utbildningen skett och varunder gossarna vuxit upp. I Karlskrona ingår skeppsgossekåren i ett större militärt sammanhang, under det att kåren i Marstrand är den enda där befintliga militära organisationen. Denna olika form av inplacering, möjligheten i Karlskrona till mera rationella övningar m. fl. omständigheter, torde helt visst hava orsakat de betydligt gynnsammare erfarenheter från skeppsgosseutbildningen, som där vunnits.

Erfarenheten har också givit vid handen, att övergången från en så enslig förläggningssort som Marstrand och till storstaden Stockholm icke varit lämplig eller nyttig och att gossarna i huvudstaden haft svårt att frigöra sig från mindre goda inflytelser.

Enligt försvarskommissionens förslag, som tillstyrktes av marinens myndigheter, skulle Marstrandskåren indragas och all rekrytering till och utbildning vid skeppsgossekåren ske i Karlskrona. Det förefinnes på grund därav skäl att förmoda, att de resultat, som skulle kunna utvinnas ur en ökad kår i Karlskrona, också skulle bli gynnsamma. Enär den i Karlskrona varje år karlskrivna skeppsgossekontingenten är den ojämförligt största, torde det också föreligga skäl att vid ett allmänt bedömande av institutionens betydelse i första hand taga sikte på de resultat, som vunnits vid flottans huvudstation. I det följande anförda uppgifter hänföra sig också utslutande till Karlskrona.

Enligt vad flottans myndigheter samfällt vitsorda utfaller en jämförelse mellan det karlskrivna och det kontraktsanställda manskapet i Karlskrona vad tjänstedugligheten beträffar sålunda övertägligande till den förstnämnda kategoriens fördel. Detta förhållande synes i första hand beroende på det skeppsgosseutbildade manskapets gedignare förutbildning och den bety-

dande sjövana, som vunnits under två somrars expedition å segelfartyg, men också därpå att det karlskrivna manskapet kvarstår längre i tjänst och till följd därav i regel går in för uppgifterna i flottans tjänst på ett mera allvarligt sätt än de kontraktanställda, vilka i allmänhet betrakta den militära tjänstgöringen såsom en anställning av mera tillfällig eller övergående natur.

Vad beträffar fysisk fostran göres gällande, att det karlskrivna manskapet i stort sett utvisar — för övrigt helt naturligt — en väl gymnastiserad och smidig kroppsbyggnad och i allmänhet gör intryck av att besitta sund kropps-konstitution. Erfarenheten lär även giva vid handen, att epidemier och annan sjuklighet icke förekomma vid skeppsgossekåren i vidare utsträckning än vid militära förläggningar i allmänhet.

För utbildning till vid flottan förekommande specialtjänster såsom riktare och eldledningsmän uttages enligt gällande bestämmelser i första hand de matroser, som genomgått skeppsgosseutbildningen. Inom vissa speciella tjänstegrenar har hitintills *endast* utbildats förutvarande skeppsgossar. En undersökning vid Karlskrona örlogsstation visar, att den här berörda utbildningen vad det kontraktanställda manskapet beträffar måste omfatta stora kontingenter, för att det erforderliga antalet utbildade skall kunna utvinnas. I fråga om eldledningsmän har exempelvis under 5-årsperioden 1931—1936 utbildning påbörjats av 39 karlskrivna, vilka alla genomgått utbildningen och fortfarande kvarstå under det att av 69 kontraktanställda, som under samma tid påbörjat utbildningen, endast utvunnits 35 utbildade. Av sistnämnda 35 utbildades 34 under föregående år, varför ett flertal av dessa kunna beräknas avgå ur tjänst under nästkommande år. Det är tydligt att utbildningen av kontraktanställt manskap under sådana förhållanden blir avsevärt dyrare.

En nyligen verkställd undersökning omfattande åren 1931—1935 beträffande resultatet av underofficersutbildningen inom däcksavdelningen giver vid handen, att de årskottingenter, som de angivna åren voro i tur att genomgå denna utbildning, vid antagningen under åren 1925—1929 utgjordes av sammanlagt 422 karlskrivna och 525 kontraktanställda. Av dessa genomgingo 68 karlskrivna och 9 kontraktanställda godkänd utbildning. Av det karlskrivna manskapet förvärvade sålunda under den ifrågavarande perioden 16,1 % men av det kontraktanställda endast 1,7 % kompetens för befordran till underofficer. Att denna proportion icke är någon tillfällighet framgår av försvarskommissionens betänkande, där det erinras om att ej mindre än omkring 80 % av antalet underofficerare å däcksavdelningen hava passerat skeppsgossevägen. Att detta fortfarande äger sin giltighet beträffande Karlskrona station bestyrkes av efterföljande tablå, utvisande ställningen den 1 januari 1937.

Tjänstegrad	Antal	Därav		% karlskrivna	A n m.
		karlskr.	kontrakts		
		D ä c k s a v d e l n i n g e n			
Flaggunderofficer	80	71	9	88,75	Häri ingå jämväl underofficerare å övergångsstat
Underofficer 2. gr.	178	141	37	79,21	
3. "	33	22	11	66,67	
Summa	291	234	57	80,41	
Flaggkorpral	81	64	17	79,01	
Underofficer + Flk	372	298	74	80,10	

Den stora procenten karlskrivna flaggkorpraler bör uppmärksammas och utvisar att även under senare år det i första hand äro de karlskrivna, som rekrytera underofficerskårens däcksavdelning.

Detta förhållande visar också att skeppsgosseinstitutionen fyller uppgiften att vara en god rekryteringskälla till underofficerskåren.

Nu har det framhållits, att orsaken till att den ovan angivna proportionen i vad beträffar vunen underofficerskompetens blivit så påfallande stor till det karlskrivna manskapets förmån skulle bero på att denna personal har längre obligatorisk tjänstetid och därigenom så att säga skulle tvingas att i större omfattning genomgå underofficersutbildningen. Undersöker man emellertid förhållandet redan under *korpralsutbildningens* skede, alltså då båda kategorierna fortfarande äro bundna genom anställningsvillkoren, visar det sig, att under åren 1925—1933 — alltså så sent som möjligt för att ett statistiskt resultat skall kunna föreligga — korpralskompetens vunnits av 65 % av det karlskrivna men endast av 40 % av det kontraktanställda manskapet.

Då det nu visat sig, att endast en ringa procent av det kontraktanställda manskapet genomgår underofficersutbildningen, kan det, därest något karlskrivet manskap icke längre skulle vara att påräkna, bliva erforderligt att utöka sjömanskårens numerär för att på så sätt få det större urval, som kräves för att det varje år erforderliga antalet underofficersutbildade skall erhållas. Eljest torde vakanser inom underofficerskåren svårligen kunna undvikas.

En annan åtgärd för att ur det kontraktanställda manskapet utvinna ett större procenttal underofficersutbildade vore att sänka fordringarna i flottans manskapsskolor. Dessa fordringar äro emellertid vad underofficersskolan beträffar nu så avvägda, att en elev vid däcksavdelningen, som genomgått denna skola, får tillgodoräkna sig detta kunskapsprov såsom styrmansexamen vid navigationsskola. Denna förmån skulle vid sänkta fordringar i underofficersskolan upphöra. En sänkning av utbildningsstandar-

den skulle därjämte i många avseenden återverka menligt på tjänsteförhållandena och leda till försämring av underofficerskåren i kvalitativt avseende.

Underofficerskåren i Karlskrona anser skeppsgossekåren vara en underofficerarnas sjökrigsskola. Bland underofficerspersonalen i Karlskrona torde nästan undantagslöst den åsikten råda, att skeppsgossekårens bibehållande är en väsentlig förutsättning för upprätthållandet av underofficerskårens hittills erkänt höga standard. Det synes också högeligen oklokt att i vår tid med dess starka krav på förbättrad folkbildning vidtaga åtgärder, som leda till sänkning av bildningsnivån för en viss personalkategori. Flottans underofficerare måste hava rätt att kräva att härvidlag icke bliva satta i någon undantagsställning i jämförelse med motsvarande personal annorstädes inom försvarsväsendet.

Skeppsgosseinstitutionen synes i detta avseende hava en synnerligen viktig uppgift att fylla och detta vitsordas också från sjömilitärt håll, ej minst från underofficerarnas egna led.

Utbildningen vid skeppsgossekåren är nämligen icke begränsad endast till det militära området, gossarna meddelas också värdefulla insikter genom undervisningen i skeppsgosseskolan. Denna skola har efter en reform år 1918 karaktären av högre folkskola, ehuru man med hänsyn till skolans speciella arbetsformer och arbetsvillkor kanske rättare kunde betrakta den såsom ett mellanting mellan högre folkskola och folkhögskola. I enlighet med försvarskommissionens förslag avsågs utbildningen i skeppsgosseskolan komma att begränsas till att omfatta endast två övningsår, men de avsedda kursplanerna avvägdes på så sätt, att skolan ändock skulle komma att behålla sin betydelse i och för utökandet av gossarnas kunskaper och insikter. Språkutbildningen i skeppsgosseskolan synes vara till stor nytta och lär av gossarna omfattas med livligt intresse.

Till försvarskommissionens förslag anknöts också ett intresseväckande uppslag rörande möjligheten för ett visst antal begåvade och i övrigt lämpade skeppsgossar att erhålla utbildning till officerare på aktiv stat. Denna utbildning hade kommissionen tänkt sig ordnad i stort sett sålunda:

Antagning till aspirant skulle äga rum efter ansökan och ingående prövning av f. d. skeppsgossar, som visat sig särskilt lämpade för vidareutbildning. Dessa aspiranter skulle därefter genomgå en förberedande sjökrigsskola under tre läsår i land och två kurser ombord. Sedan skulle antagning till sjökadett ske och utbildningen fortsätta tillsammans med övriga, studentvägen rekryterade sjökadetter fram till officersexamen.

Detta uppslag synes väl värt att taga vara på och goda utsikter torde förefinnas för att på så sätt tillföra sjöofficerskåren skötsamma och praktiskt dugliga element. Genom denna rekryteringsmetod, som närmare borde undersökas av den för officersrekryteringen tillsatta utredningen, vinnes

dessutom en synnerligen önskvärd och eftersträfvansvärd möjlighet för begåvningar ur olika samhällsklasser att erhålla officersbefordran.

Därest skeppsgossekåren skulle upplöra, torde svårigheter komma att föreligga att i tider med goda möjligheter på den allmänna arbetsmarknaden tillfredsställande rekrytera flottans sjömanskår, särskilt vad Karlskrona station beträffar. Så är förhållandet för närvarande, då enligt tillgängliga uppgifter rekryteringen i Karlskrona sistlidna höst lämnat synnerligen otillfredsställande resultat. Vid tidigare tillfällen, då det inträffat vakanser inom sjömanskåren, exempelvis åren 1906 och 1918, hava statsmakterna för vakansernas fyllande tillgripit åtgärden att utöka antalet gossar i skeppsgossekåren, vilken sålunda fått tjänstgöra som en regulator, då det i brydsamma tider gällt rekryteringen av sjömanskåren. Erfarenheten visar nämligen att skeppsgossekåren icke i samma grad som sjömanskåren är beroende av konjunkturen på arbetsmarknaden. En undersökning omfattande åren 1915—1936 utvisar, att det enbart vad kåren i Karlskrona beträffar i medeltal funnits ett årligt rekryteringsöverskott av 160 gossar. Ehuru rekryteringen huvudsakligen begränsats till ett område omfattande södra delarna av landet, har sålunda endast 43 % av ingångna ansökningar behövt utnyttjas. Sådan tillgång å sökande medgiver möjlighet att gallra och redan från början uttaga ungdomar, som äga förutsättningar för tjänst vid flottan.

Det är förstäeligt, att marinens myndigheter — efter det emot försvarskommissionens utredning och förslag fattade beslutet om skeppsgossekårens indragning — känna oro i fråga om de framtida möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt rekrytera flottans sjömanskår, särskilt som dessa myndigheter utan undantag anse skeppsgossekåren vara av största betydelse för denna rekrytering. För att undvika att oersättliga värden måhända givas till spillo, hava myndigheterna framhållit, att en saklig utredning borde verkställas för att klarlägga hithörande förhållanden, och att intill dess så skett rekryteringen av skeppsgossar får fortsätta.

Det förefaller berättigat att i detta sammanhang erinra om att skeppsgosseinstitutionen icke blott fyller betydelsefulla uppgifter inom sjöförsvaret, utan att den samtidigt därmed också utgör en institution av framträdande social betydelse. Det förhållandet att staten årligen omhändertager en gosse från ett var av omkring 150 kanske i de flesta fall fattiga svenska hem, uppfostrar och utbildar honom samt skaffar honom möjlighet att uppnå tryggad och aktad ställning i samhället, vare sig detta sedermera blir i militär tjänst eller icke, bör uppmärksammas.

Försvarskommissionen föreslog, som tidigare framhållits, en väsentlig rationalisering av skeppsgossekårens organisation, främst gående ut på

en omläggning av utbildningen så att gossarna kunde övergå till sjömanskåren såsom 2. klass sjömän i stället för, såsom för närvarande, 3. klass sjömän. Härigenom bortelimineras den mest påtagliga bristen i nuvarande organisation, där den f. d. skeppsgossen icke beredes några särskilda fördelar av sin utbildning i skeppsgossekåren, utan vid sitt inträde i sjömanskåren likställes med en kontraktsanställd rekryt med endast omkring 6 månaders utbildning; ehuru stående på ett högre utbildningsstadium, placeras han sålunda i sjömanskåren tillsammans med rekryter, vilket under den första tiden som matros verkar demoraliserande och avtrubbar hans intresse för tjänstgöringen. Genom försvarskommissionens förslag erhåller han däremot god valuta för tiden i skeppsgossekåren, både genom en högre ställning och bättre avlöningsförmåner.

Från en skeppsgossekår organiserad i enlighet med försvarskommissionens förslag avsågs kunna karlskrivas 135 man i slutet av januari varje år, vilka i egenskap av 2. kl. sjömän skulle embarkera å stridsfartygen den 1 februari, alltså vid en tidpunkt då personalombyten i övrigt pläga ske å dessa fartyg. Härigenom stode väsentliga fördelar ur stridsberedskapsynpunkt att vinna, helst som de karlskrivna redan erhållit sådan utbildning, att de direkt kunde användas i mera krävande befattningar ombord. Det göres också av marinens myndigheter gällande, att — såsom även försvarskommissionen framhåller — det från skeppsgossekåren karlskrivna manskapet är beträffande sjömansutbildning väsentligt överlägset det kontraktanställda manskapet.

Försvarskommissionen föreslog vidare vissa förbättrade ekonomiska villkor för skeppsgossarna samt en förläggning av skeppsgossekåren till f. d. Karlskrona grenadjärregementets kasern, varigenom kåren skulle erhålla en i alla avseenden utmärkt lämplig förläggning — föreslagen på sin tid jämväl av försvarsrevisionen.

Ett bibehållande av skeppsgossekåren medför givetvis särskilda kostnader, men dessa synas i anslutning till den nya försvarsordningen kunna avsevärt begränsas. Beträffande de erforderliga beloppen för övningar och underhåll må följande anföras.

Jämväl i den nya marinorganisationen förutsattes att skeppsgossefartygen vid behov tagas i bruk för övningsändamål, varför kostnaderna för skeppsgossarnas övningar samt fartygens underhåll torde böra inrymmas i de beslutade övnings- och underhållsanslagen. Kasernbyggnaderna måste i varje fall underhållas, varför flottans underhållsanslag synes böra tillföras det belopp, som från annat håll eljest måst avses för detta ändamål.

Beträffande skeppsgossefartygen må i detta sammanhang framhållas, att utbildningsplanen sislidna sommar — med »af Chapman» förlagd som stillaliggande övningsfartyg i Karlskrona skärgård och »Najaden» och »Jarra-

mas» använda för utsjösegling — givit ett gott resultat, varför samma system torde fortfarande kunna tillämpas.

Genom nu angivet förfaringssätt med avseende på övnings- och underhållskostnaderna kommer givetvis belastningen av flottans övnings- och underhållsanslag att i viss mån ökas, men man synes kunna förmoda att de marina myndigheterna icke skola hava något att häremot erinra, om på så vis skeppsgossekåren skulle utan större kostnadsökning kunna bibehållas, varigenom en för sjöförsvarets effektivitet tillfredsställande rekrytering av sjömans- och underofficerskårerna kunde i möjligaste mån säkerställas.

I härtill fogad bilaga angivas kostnadsberäkningar för skeppsgosseinstitutionen, uppgjorda i anslutning till vad ovan anförts och i övrigt grundade på försvarskommissionens organisationsförslag och kostnadsberäkningar. Beräkningarna upptaga

dels de merkostnader ett bibehållande av skeppsgossekåren skulle föranleda under de två budgetår — 1937—1938 och 1938—1939 — som återstå till dess kåren jämlikt årets försvarsbeslut skulle hava avvecklats, och

dels de merkostnader, som skeppsgossekåren skulle föranleda fr. o. m. budgetåret 1939—1940.

Av beräkningarna framgår, att kostnadsökningarna skulle bliva

för budgetåret 1937—1938	Kr.	52 925
» » 1938—1939	»	182 395

samt

fr. o. m. budgetåret 1939—1940	»	378 000.
--------------------------------------	---	----------

Skeppsgosseinstitutionen har såsom en *flottans sjömansskola* alltsedan år 1685 ingått i marinorganisationen och den har genom tiderna så väl fyllt sin betydelsefulla uppgift, att den för närvarande betecknas såsom en hörnsten inom denna organisation. Detta är också orsaken till att institutionen icke blott fått fortleva utan ständigt varit väl omhuldad icke blott av de marina myndigheterna utan också av statsmakterna.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi framhålla att starka skäl synas tala för ett bibehållande av skeppsgosseinstitutionen, dock med organisationen omlagd i stort sett enligt försvarskommissionens förslag, sålunda endast *en* skeppsgossekår, förlagd till Karlskrona och i f. d. Karlskrona grenadjärregementes för ändamålet disponibla kasernetablissemang därstädes,

kåren omfattande 450 gossar,

utbildningen så ordnad att karlskrivning kan ske till 2. klass sjöman, samt de ekonomiska förhållandena ordnade enligt försvarskommissionens förslag.

Kåren bör huvudsakligen avses för rekrytering av sjömanskåren i Karlskrona.

Med stöd av det anförda hemställes, att riksdagen måtte besluta,

dels att i marinorganisationen fortfarande skall ingå en skeppsgossekår om ungefärligen här ovan angiven storlek och organisation,

dels att denna skeppsgossekår förlägges till Karlskrona.

Stockholm den 15 januari 1937.

Algot Törnkvist.

Elof Hällgren.

Ola Jeppsson.

T. Wolgast.

Bj. Holmgren.

Verner Hedlund,

Östersund.

J. H. Blomquist.

Gust. L. Johnsson,

Kalmar.

Bilaga.

Kostnadsberäkningar för skeppsgosseinstitutionen.**I. Merkostnader för skeppsgossekåren under budgetåren 1937—1938 och 1938—1939.****Budgetåret 1937—1938:**

Genom att Marstrandskårens gossar överflyttas till Karlskrona under 1937, finnes icke utrymme för att rekrytera mer än omkring 80 nya gossar hösten 1937. Dessa 80 gossar beräknas i land 7 månader och ombord 2 månader under det ifrågavarande budgetåret. Kostnader enligt gängse beräkningsgrunder:

Rekryteringskostnader	3 200	
Kostnader i land	27 720	
Kostnader ombord	9 360	
Dagavlöning och ordn. mannaarv. m. m.	8 495	
Kostnader för lärare i skeppsgosseskolan	4 150	
<hr/>		
Summa kostnadsökning för budgetåret 1937—1938	52 925	kr.

Budgetåret 1938—1939:

Genom att föregående året endast kunde rekryteras 80 gossar, finnes nu utrymme att rekrytera 170 gossar. Kostnader enligt ovan angivna grunder:

1 årskursen:

Rekryteringskostnader	6 120	
Kostnader i land	58 905	
Kostnader ombord	19 890	
Dagavlöning och ordn. mannaarv. anställn. pen.	17 900	102 815

2 årskursen:

Kostnader i land	31 680	
Kostnader ombord	18 720	
Dagavlöning m. m.	11 440	61 840

Skeppsgosseskolan:

Kostnader för lärare	17 740	17 740
<hr/>		
Summa kostnadsökning för budgetåret 1938—1939	182 395	

II. Merkostnader för skeppsgossekåren fr. o. m. budgetåret 1939—1940.

Dagavlöning	51 280
Ordningsmannaarvoden	488
Anställningspenning	1 650
Skeppsgosseskolan	35 670
Ålderstillägg åt lärare	3 600
Kostnadsfria hemresor	10 000
Uppbördsman i matinrättning	282
Rekryteringskostnader	6 000
Undervisningsmateriel	3 000
Museibesök för skeppsgossar	1 500
Skrivmaterialier och expenser	4 000
Förplägnad	125 000
Beklädnad	72 530
Kasern- och förplägnadsutredning, sängservis m. m.	10 000
Bränsle och lyse m. m.	35 000
Tvätt	9 000
Sjukvård	9 000

Summa Kronor 378 000